

GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ*

Gyakorlati problémák és alkotmányos aggályok az orvvadászat tényállásával kapcsolatban

1. Bevezető gondolatok a 2023 őszén hatályba lépett jogszabályváltozásokkal kapcsolatban

A Magyar Közlönyben 2023. október 16-án jelent meg az agrárminiszter 57/2023. (X. 16.) AM rendelete egyes vadgazdálkodással összefüggő miniszteri rendeletek módosításáról. Saját ügyvédi gyakorlatom alapján is állíthatom, ez a módosítás nemcsak a jövőre vonatkozóan fogja alapvetően megváltoztatni a Btk. 245. § c) pontja szerinti orvvadászat gyakorlatát, de a folyamatban lévő ügyekre is kihat. A Vtv. végrehajtási rendeleteként a Btk. 245. § egyik háttérnormájaként is funkcionáló jogszabály a következő új szabályozást tartalmazza:

16. § (1) A 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 69. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép, és a § a következő (5)–(7) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Vaddisznó, borz, róka, aranyakál, nyestkutya és mosómedve éjszakai vadászatán a vadász köteles keresőtávcsövet, céltávcsövet, valamint lámpát használni. Vaddisznó, róka, nyestkutya, mosómedve, valamint a vadászati hatóság külön engedélyével a borz és az aranyakál éjszakai vadászatához célzást segítő mesterséges fényforrás is használható.

(5) Az állomány hatékony szabályozása céljából elektronikus akusztikai eszköz használható a) a róka, továbbá b) a vadászati hatóság engedélyével az aranyakál vadászatához.

(6) Az állomány hatékony szabályozása érdekében vagy állategészségügyi indok fennállása esetén a (4) bekezdésben meghatározott vadfajok éjszakai vadászatához

a) a hivatásos vadász munkaköri feladatai ellátása során – a borz és az aranyakál elejtéséhez a vadászatra jogosult kérelmére a vadászati hatóság külön engedélyével –,

b) a vadász a vadászatra jogosult kérelmére a vadászati hatóság külön engedélyével elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközt is használhat.”

Tanulmányomban az új szabályozásnak megfelelően elemzem a továbbiakban is bűncselekménynek minősülő, és a hatályos szabályozás alapján már bűncselekménynek nem minősülő estek körét.

2. Az orvvadászat hatályos szabályozása és a várhatóan megjelenő új gyakorlati problémák¹

Btk. 245. § Aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadásztként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kéméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A bűncselekményt² a hatályos Btk. emelte be először a büntetendő magatartások körébe (több kiváló elméleti és gyakorlati büntetőjogász, így különösen Elek Balázs és Makai Lajos javaslata alapján), ezt megelőzően szabálysértésnek minősült. Az 1872. évi VI. törvény és az 1883. évi XX. törvény volt az

¹ GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ (szerk.): *Magyar Büntetőjog Különös Rész* Osiris Kiadó Budapest, 2023. 204–208. o. alapján.

² Részletes elemzését ld. ELEK BALÁZS: *Vadászok, balászkok a büntetőjog hályában* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015.).

* Tanszékvezető egyetemi tanár, ügyvéd, PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék.

első két magyar jogszabály, ami az orvvadászattal is foglalkozott. E törvények a vadászati kihágásokat rendelték büntetni majd a 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet szabálysértésnek minősítette a jogosulatlan vadászatot. Ezt a szabálysértést az követte el, aki vadászjeggyel vadászott, illetve nem rendelkezett a vadászat gyakorlásához szükséges megfelelő feltételekkel, valamint aki tiltott helyen vagy időben, illetőleg tiltott vadra, valamint tiltott módon vadászott. A korábbi Btk. az állatkínzás keretei között már 2004 óta büntette az orvvadászat egyes elkövetési magatartásait, így bűncselekménynek minősült a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon megvalósuló vadászat. Önálló tényállásként az orvvadászat a Btk. 245. §-ában foglalt tényállással került be a hazai büntetőjogba, 2013. július 1-től kezdődő hatállyal.

A bűncselekmény jogi tárgya tágabb értelemben a természet védelméhez fűződő társadalmi érdek, közelebbről a vadállomány észszerű hasznosítása és védelme. A bűncselekmény elkövetési tárgya a vad, azaz a Magyarországon a vadon élő állatfajok közül kizárólag a vadászható állatfajok egyede. Nem elkövetési tárgya ezért ennek a bűncselekménynek a természetes élő környezetben vadon élő, nem vadászható állatfaj, kivéve egyes fokozottan védett és védett gerinces állatokat, valamint az állatkertben bekerített helyen tartott vad.

Az orvvadászat keretdizpozíció, csak a keretet kitöltő jogszabály elsősorban a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vtv.), de jelentősége van a tényállási elemek megállapításánál a Vtv. végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendeletnek is. Az orvvadászat tényállásának lényege a jogellenesen folytatott vadászat. A jogszerűen folytatott vadászat a Vtv. értelmében a vadnak engedélyezett eszközzel, vagy ragadozó madárral és engedélyezett módon, vadász által, vadászterületen történő elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenység. A vadászatot jogszerűen csak vadász gyakorolhatja, kizárólag olyan vadászterületen, ahol vadászatra jogosultsággal rendelkezik. Vadász a háttérnorma szerint csak olyan személy lehet, aki érvényes vadászjeggyel vagy vadászati engedéllyel, illetve – vadászlőfegyverrel vadászó vadász esetén – vadászlőfegyvertartási engedéllyel, vagy – a ragadozó madárral vadászó vadász esetén – a természetvédelmi hatóság által ragadozó madár tartására kiadott engedéllyel, elöltöltő fegyverrel folytatott vadászat esetén az elöltöltő fegyver vadászati célú használatára jogosító engedéllyel, vadászíjjal folytatott vadászat esetén vadászíjászatra feljogosító kiegészítő vizsgával, vagy magyar agárral folytatott vadászat esetén agarászatra feljogosító kiegészítő vizsgával, és vadászatra alkalmas magyar agárral rendelkezik. A vadász csak olyan vadászterületen gyakorolhatja a vadászatot, ahol vadászatra jogosultsággal rendelkezik. A vadászterületen vadászatra jogosultsággal rendelkezik a vadászterület tulajdonosa, a vadászati jog haszonbérbe adása esetén a haszonbérelő, a vendégvadász és a bérvadász. A vadászat csak akkor jogszerű, ha az a Vtv.-ben engedélyezett eszközzel történik.

Az elkövetési magatartások körét három nagyobb csoportban szabályozza a tényállás. Aszerint, hogy valaki rendelkezik-e a vadászat gyakorlásához szükséges feltételekkel és megfelelő engedélyekkel, vagy nem, az orvvadászat elkövetőjének két alapvető típusát különböztetjük meg: a „belső” és a

„külső” orvvadászt. Az elkövetési magatartások három nagy csoportja a következő:

I. A belső és a külső orvvadász közötti különbségtételt az a) pont tartalmazza: vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászóként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. Jól látható tehát a különbség az elkövető két fajtája között: az első a vadászat gyakorlásához szükséges feltételek egyikeként sem felel meg, a magatartása emiatt a jogszerű vadászat személyi feltételeinek teljes hiánya miatt tényállásszerű. Ezt az elkövetési magatartást csak „nem vadász” valósíthatja meg („külső orvvadász”). Az a) pont második fordulatában meghatározott elkövetési magatartást tanúsító elkövető a vadászat gyakorlásához szükséges valamennyi feltételnek megfelel, azaz vadász. A magatartása azzal válik tényállásszerűvé, hogy nem rendelkezik a számára idegen vadászterületen vadászati jogosultsággal („belső orvvadász”).

II. A b) pontban meghatározott elkövetési magatartást az követi el, aki külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el. Az előző és a következő elkövetési magatartás egyaránt a „tevékenységet végez” fordulatot tartalmazza, vagyis magatartási tényállások. Állásponthoz szerint a b) pont esetében nem elég, ha az orvvadász „tevékenységet végez”, a befejezettséghez a vad elejtése vagy elfogása is szükséges, vagyis a b) pont eredménytényállás. A vad elejtése vagy elfogása nélkül legfeljebb kísérlet állapítható meg. A vadászati idény az a naptári időszak, amely a vadászati éven belül kijelöli az egyes vadfajok vadászatának idejét. A vadászati idényt a miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben rendeletben állapítja meg. Vadászati tilalmi időt jogszabály és hatósági határozat is elrendelhet. A vad elejtése annak terítékre hozását (megölését), míg elfogása az élő vad különböző eszközök alkalmazásával történő birtokba vételét jelenti.

A tilalmi időt tehát külön jogszabály határozza meg, és a cselekmény csak akkor büntetendő, ha a tilalom a vadfaj valamennyi egyedére kiterjed, de mindegyik kommentár hangsúlyozza, hogy a vadászati tilalmi idő vonatkozásában a jogszabály mellett a hatósági határozatnak is relevanciája van. Megjegyzni a védelem, hogy ezt maga a vádirat is tartalmazza! A vadászati tilalom kiterjedhet az adott vadfaj valamennyi egyedére vagy csak meghatározott egyedeire, a bűncselekménynek ez a fordulata csak akkor valósul meg, ha a tilalom az adott vadásztársaság vonatkozásában, az adott időpontban az adott vadfaj valamennyi egyedére kiterjed. A Btk. indoklása is rámutat arra, hogy a csak bizonyos egyedekre fennálló tilalmi idő megszegése a Vtv. vadvédelmi bírságra vonatkozó rendelkezései szerint szankcionálható.

Külső szakértőként volt lehetőségem az új Btk. kodifikációjában részt venni, ahol az orvvadászattal kapcsolatos új tényállás b) pontjának megalkotásakor fontos szempont volt, hogy ne legyen bűncselekmény, ha egy adott vadfaj bármelyik egyedére lehet vadászni, de a vadász egy más egyedre lő ki.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosítása, az egyes vadgazdálkodással összefüggő miniszteri rendeletek módosításáról szóló 52/2020. (X. 27.) AM rendelet az alábbi rendel-

kezésekkel egészült ki és a kihirdetést (2020. október 27.) követő 5. napon, azaz 2020. november 1. napján lépett hatályba. Az agrárminiszter 2/2021. (II. 5.) AM rendelete egyes vadgazdálkodási és agrártámogatási tárgyú rendeletek módosításával kapcsolatban az alábbi (piros színnel jelölt) módosult a Vhr. 5. számú melléklet I. pontjában. Az agrárminiszter 38/2021. (X. 21.) AM rendelete módosította a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendeletet.

A gímszarvasra a következő vadászati idények vonatkoznak, évek óta:

- gímszarvasbika: szeptember 1. – január 31.
- érett bika: szeptember 1. – október 31.
- tehén: szeptember 1. – január 31.
- ünő: május 1. – február utolsó napja
- borjú: szeptember 1. – április 30.

Vagyis nincs az évnek egy olyan napja sem, amikor valamennyi egyedre tilalom lenne a gímszarvas vonatkozásában. A vaddisznó és a muflon kos pedig egész évben vadászható. Álláspontom szerint a Btk. 245. § b) pontja szerinti orvvadászat vaddisznóra, gímszarvasra és muflonra a jelenleg hatályos szabályozás szerint egyáltalán nem követhető el, hiszen nincs az évnek egyetlen olyan napja sem, amikor legalább valamelyik egyede ne lenne vadászható.

III. A harmadik fordulat szerint orvvadászat az is, ha valaki (akár „belső”, akár „külső” orvvadászként) tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kémlelt területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. A háttérnorma szerint tiltott vadászati eszköz:

- a mérgezett hegyű és robbanó fejtű nyílvesző;
- a számszerű;
- e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott követelményeknek meg nem felelő, lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz;
- a hurok, horog, madárlép, verem;
- a működése vagy felhasználása körülményei folytán nem szelektív háló;
- az önműködő (automata) és öntöltő (félautomata) golyós lőfegyver;
- vak, illetve megcsonkított élő csali állat;
- az áramütést előidéző elektromos eszközök;
- az emlősfajok ejtőhálójával történő befogásának kivételével a robbanószerkezetek;
- elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök (de a háttérnorma kimondja, hogy a hivatásos vadász munkaköri feladatainak ellátásakor, illetve a vadász vadászata során éjjellátó keresőtávcsövet is használhat);
- mérgezett vagy altató csalétek.

A háttérnorma 2023-as módosítása azonban kimondja a következőket is:

„37/A § (2) A hivatásos vadász munkaköri feladatainak ellátásakor, illetve a vadász a vadászat során éjjellátó keresőtávcsövet is használhat.

(3) Az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott vadfajok esetében és előírt időszakban a vadállomány hatékony szabályozása érdekében vagy állategészségügyi indok

fennállása esetében – az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott esetekben a vadászati hatóság engedélyével – az (1) bekezdés 11. pontjában meghatározott eszköz is használható.

(4) A (3) bekezdés szerinti engedélyt a vadászati hatóság akkor adja meg, ha az (1) bekezdés 11. pontjában meghatározott eszköz használata

a) a vadon élő állatok és növények, valamint a természetes élőhelyek védelme érdekében,

b) a növényi kultúrák, a termés, az állatállomány, az erdők, a halállományok védelme, a vizek súlyos károsodásának megelőzése érdekében, vagy

c) a közegészség vagy közbiztonság védelmében az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott vadfajok állományának hatékony szabályozása céljából szükséges.”

A tiltott vadászati módokat is a Vtv. határozza meg. Tilos a vadat lábfogó csapóvassal, vagy a vonatkozó EK-rendeletben foglalt csapdázási módszerrel, valamint mérgező alkalmazásával elfogni, illetve elpusztítani. A vadászati hatóság viszont a mérgező hatású anyagok használatára vonatkozó külön jogszabályok figyelembevételével engedélyezheti szelektív mérgező alkalmazását. Tiltott vadászati módoknak minősül továbbá a vadászati idénytől függetlenül az olyan időpontban történő vadászat, amikor a vad menekülési lehetősége bármilyen természeti ok miatt jelentősen korlátozott. A „kőbor” kutyák vagy macskák elejtése sem megengedett, kivételesen viszont a vadászterületen a vadász a vadállomány védelme érdekében elfoghatja vagy elejtheti, ha a tulajdonosának felderítésére nincs közvetlen lehetőség

- a vadat űző vagy a vadat elejtő kutyát, ha a vad sérelme másként nem hárítható el, továbbá
- fertőzés továbbterjedése vagy másként el nem hárítható támadás megakadályozása céljából a kutyát vagy macskát.

(Ezek a kivételek nem vonatkoznak a felismerhető jellel ellátott, rendeltetésüknek megfelelően alkalmazott vadász-, mentő-, jelző-, vakvezető, rokkantsegítő és terápiás kutyára.)

A tiltott vadászati eszközök közül ki kell emelni gyakorlatban számos problémát és félreértést okozó éjjellátó/hőkamera céltávcsöveket. Ezek ugyanis a vadászati hatóság engedélyével használhatók ma már: tehát nemcsak a hivatásos vadászok, hanem bármely sportvadász is vadászhat ilyen eszközökkel, ha az adott vadásztársaság kérelme alapján a hatóság az engedélyt kiadta. 2023 végén még egyáltalán nem lehet egységes joggyakorlatról beszélni e tekintetben, ami büntetőjogi értelemben alapot adhat szinte bárki számára, aki vadászat során ilyen eszközt használ, hogy tévedésre mint büntethetőséget kizáró okra hivatkozzon. Az éjjellátó vagy hőkamerás keresőtávcsövek viszont teljesen legálisak, és két nagy csoportja van. Az első a binokuláris („kétszemes”) keresőtávcsövek, ezek vadászat során korlátozás nélkül használhatók a Vtv. megengedő rendelkezése alapján. Az viszont már nem egyértelmű, hogy a monokuláris („egyszemes”) éjjellátó vagy hőkamerák legálisan használhatók-e, különösen akkor, ha úgynevezett szorítóbilinccsel is el vannak látva, tehát a nappali céltávcső elé vagy mögé helyezhetők. Álláspontom szerint az in dubio pro reo elvének alkalmazásával keresőtávcsövek kell minősíteni ezeket az eszközöket, az éjjellátó céltávcsőhöz szükséges enge-

dély beszerzése ezeknél véleményem szerint nem szükséges, de nem zárható ki, hogy felesleges óvatosságból néhányan ezekre is megkérlik az engedélyt. Az ilyen eszközök („előtettek”) ugyanis csak akkor minősülnek engedélyköteles eszköznek, ha kétséget kizáróan bizonyítható, hogy célzásra és nem keresőtávcsökeként használják őket, vagyis akkor, ha a lövést azzal teszi meg a vadász a vadra.

Az éjjellátó céltávcsövek jelentős része ugyanakkor haditechnikai eszköznek is minősül, amit engedély nélkül lehet birtokolni ugyan, de kereskedni vele engedély hiányában bűncselekménynek minősülhet. A hatályos 156/2017. (VI. 16.) Korm. rendelet 1. számú melléklete tartalmazza az engedélyköteles haditechnikai eszközök és szolgáltatások jegyzékét. Ezen belül az ML1, az ML5 és az ML15 fejezet határozza meg, hogy mely éjjellátó eszközök, hőkamerák, céltávcsövek tekinthetők haditechnikai eszköznek. Ezek gyakorlatilag a kifejezetten katonai felhasználásra tervezett képerősítő berendezések és céltávcsövek. Az ML15. fejezet ugyan nem vonatkozik az „első generációs képerősítő csövekre”, vagy a kifejezetten az „első generációs képerősítő csövek” alkalmazásával tervezett berendezésekre, de témánk szempontjából ez nem is lényeges. Ilyen haditechnikai eszközök engedély nélküli birtoklása ugyanis nem valósítja meg a Haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélést (Btk. 329. §), Magyarországon jelenleg bárkinek a birtokában lehet engedély nélkül bármilyen katonai éjjellátó vagy hőkamera eszköz, legyen az úgynevezett kereső, vagy akár a legmodernebb katonai éjjellátó fegyvertávcső. Ennek oka egyszerű, a tényállás alapesetben a következő magatartásokat rendeli büntetni:

329. § (1) Aki

a) engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve haditechnikai terméket gyárt, forgalomba hoz, vagy haditechnikai szolgáltatást nyújt,

b) haditechnikai terméket az engedélytől eltérően használ fel,

c) tiltott haditechnikai terméket előállít, megszerez, felhasznál, tart, átad, forgalomba hoz, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Vagyis a birtoklás csak a tiltott haditechnikai termékre vonatkozik, nem bármilyen haditechnikai termékre. Tiltott haditechnikai termékek azok az eszközök, amelyek még a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek birtokában sem lehetnek jogszerűen, ilyenek például az akasztófák és egyéb kivégzőeszközök. A forgalomba hozatal viszont valamennyi haditechnikai termékre vonatkozik, mint ahogy a szolgáltatásnyújtás is. Ebből levezethetően tartani, birtokolni ugyan lehet engedély nélkül bármilyen elektronikus optikai eszközt akkor is, ha az haditechnikai eszköznek minősül, de külön engedély nélkül forgalmazni (például vadászboltban árulni) vagy akár javítani engedély nélkül két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Összefoglalásképpen megállapítható, hogy hazánkban jelenleg bármilyen kereső vagy céltávcső birtokolható sportvadászok vagy fegyvertartási engedéllyel nem rendelkező magánszemélyek esetében is, jelentősége csak a kereskedelem és a szerviz esetében van annak, hogy az illető rendelkezik-e engedéllyel.

Az orvvadászat alanya bárki lehet: belső és külső orvvadász egyaránt. A belső orvvadász viszont speciális alanynak minősül. A jelen tanulmány szerzője egyetért Makai Lajos álláspontjával, aki szerint az orvvadászat megállapításakor az ítéletben akkor is meg kell hivatkozni, hogy a tényállás a) pontjának melyik fordulatába ütközik az elkövető magatartása, ha a b) vagy a c) pont szerint mondja ki a bíróság a bűnösségét, hiszen a b) és a c) pontba ütköző magatartásokat is elkövetheti akár külső, akár belső orvvadász is. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, akár egyenes, akár eshetőleges szándékkal is.

Az a) és c) pont szerinti elkövetési magatartások esetében, ha a természetkárosítás elkövetési tárgyát képező állat (például hiúz, medve stb., vagyis hazánkban nem vadászható vadfaj) elejtésére vagy elfogására kerül sor, csak a természetkárosítás megállapítása indokolt, mivel az speciális bűncselekmény az orvvadászathoz képest. Ha az elkövető az elejtésre vagy elfogásra irányuló tevékenységet a természetkárosítás elkövetési tárgyát képező állat elejtése vagy elfogása végett tanúsítja, de az eredmény még nem állt be (nem ejtette el vagy nem fogta el a vadat, vagyis a vadászat ilyen értelemben sikertelen, eredménytelen volt), akkor az a) vagy pedig a c) pont szerinti orvvadászat valósul meg, természetkárosítás nem. A 245. § b) pontjában írt cselekményhez képest azonban a természetkárosítás mindig speciális bűncselekmény, csak azt kell megállapítani. Az orvvadászat és a lopás viszont halmazatban megállapítható, ha az elkövető a vadat el is tulajdonítja az orvvadászat során. A 245. § a) és c) pontjában írt bűncselekmény és a rongálás halmazata is valós. A b) pont szerinti bűncselekmény mellett azonban rongálást megállapítani halmazatban nem lehet. A b) pont szerinti elkövetési magatartás esetén a rendbeliség mindig az egyedek számához igazodik.

Megjegyezzük, hogy egy adott vadásztársaságon belül a hivatásos vadász – mint „belső orvvadász” – sikkasztást valósít meg, ha eltulajdonítja az általa elejtett vadat, hiszen a vad a Vtv. értelmében a vadgazdálkodási tevékenység körében a hivatásos vadászra van bízva.

3.

Alkotmányos aggályok a Btk. 245. § c) pontjával kapcsolatban

A Btk. 245. § c) pontja keretdiszpozíció, és a keretet kitöltő jogszabály olyan lényeges változása következett be 2023 végén, ami a folyamatban lévő büntetőeljárásokra is kihat. Az 1/1999 BJE határozat szerint: „Ha a Btk. Különös Részének valamely rendelkezése ún. keretdiszpozíció, és az annak keretét kitöltő jogszabályi rendelkezésekben a bűncselekmény elkövetése után olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, e változás – a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével – a Btk. 2. §-ának második mondatára figyelemmel az elbíráláskor hatályban lévő büntetőjogi szabályozás visszaható hatályú alkalmazását alapozza meg.” Az idézett BJE szerint, ha a keretkitöltő rendelkezésekben olyan mérvű változás következik be,

amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, akkor ez már a büntetőtörvény megváltozásának tekintendő. Ezeknek a jogszabályoknak rendelkezései ugyanis a keretrendelkezésként meghatározott törvényi tényállás egyes elemeit konkretizálják. Gyakorlatilag tehát az elkövetéskori és elbíráláskori jogi szabályozás a keretkitöltő rendelkezéssel együtt, teljes egészében vetendő össze. A jelen helyzetben ezen összevetés eredményeként az állapítható meg, hogy a keretkitöltő rendelkezésekben olyan mértékű változás következett be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az eddigi büntetőjogi védelmet megszüntette, ezért a 2023 végi háttérnorma módosításnak visszaható ereje van.

A jövőben az éjjellátó és a hőkamerás céltávcsövek vonatkozásában negatív tendencia lehet majd, ha a hatóságok a helytelen jogszabály-értelmezésből adódóan olyan cselekményeket minősítenek bűncselekménynek, amelyek esetében kizárható a tényállásszerűség. Az éjjellátó eszközök illetve hőkamerák kereskedelme bizonyos esetekben minősülhet ugyan bűncselekménynek, de a megszerzése és a tartása nem. Bármelyik sportvadász bármilyen típusból bármennyit tarthat otthon. Ezekkel vadászhat is, ha a szükséges engedéllyel rendelkezik az adott vadászterületen. Ha rendőri ellenőrzés során ilyen eszközt találnak egy sportvadásznál, rendkívül alaposan kell vizsgálni majd, hogy az adott vadász az adott vadászterületen rendelkezett-e engedéllyel az adott vad vadászatához ilyen eszköz használatára.

Mivel annyi a bizonytalanság, ami a joggyakorlat során előfordulhat, álláspontom szerint a Btk. 245. § c) pontja a hangtompító és az elektronikus képnagyítóból vagy képátalkítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök vonatkozásában alkalmazhatatlanná vált, illetve az alkalmazása sérti a jogbiztonság követelményét.

„Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a jogbiztonság megköveteli, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek, továbbá a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66.; 38/2012. (XI. 14.) AB határozat]. A jogbizton-

ság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani [3208/2013. (XI. 18.) AB határozat]. A jogállamiság és azon belül a jogbiztonság követelményeinek teljesülését az Alkotmánybíróság különös gonddal vizsgálja az állami erőszak legális alkalmazásának területén, vagyis a büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben. Az Alkotmánybíróság büntetőjogi tárgyú határozataiban következetesen hangsúlyozza, hogy az állam büntető hatalma korlátozott közhatalmi jogosítvány, a büntetőjog a jogrendszer szankciós zárköve, ultima ratio [lásd pl. 4/2013. (II. 21.) AB határozat]. Alapvetésként fogalmazza meg, hogy alkotmányos jogállamban az államnak nincs és nem is lehet korlátlan büntető hatalma, mivel maga a közhatalom sem korlátlan. Az alkotmányos alapjogok és alkotmányos védelmet élvező szabadságok miatt a közhatalom csak alkotmányos felhatalmazással és alkotmányos indokkal avatkozhat be az egyén jogaiba és szabadságába. Ezen beavatkozás markáns formája a büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazása. A büntetőhatalom jogállami gyakorlásának ismérve továbbá, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás egészére – a büntethetőség feltételeitől kezdve a büntetés végrehajtására vonatkozó szabályokig – ugyanazok az alkotmányos követelmények érvényesek. A büntető anyagi jog büntetéssel fenyeget, a bíróság a szankciót a törvényben szabályozott eljárás során kiszabja, az állam pedig a végrehajtó szervek eljárása útján végrehajtja: így áll össze a büntető igazságszolgáltatás komplex, összefüggő szabály- és intézményrendszere. A büntetőjog alkotmányos garanciarendszere által szabott korlátok pedig ezen büntetőjogi felelősségi rendszer valamennyi elemére és intézményére vonatkoznak. Ennek megfelelően a büntető jogkövetkezményekre is irányadónak kell tekinteni a büntetőjog alkotmányos garanciarendszerének elemeit.”³

Álláspontom szerint hőkamerás vagy éjjellátó céltávcső, illetve hangtompító használata esetén a jelenleg hatályos szabályozás alapján büntetőeljárást indítani erősen aggályos, az in dubio pro reo elvének megfelelően pedig a jelenleg még folyamatban lévő ilyen eljárásokat meg kellene szüntetni.

³ CZINE ÁGNES: A jogállamiság, a jogbiztonság és az enyhébb elbírálás összefüggései. *Magyar Jog*, 2017/5., 266. o.).